

8.1 Miten varmistetaan hallittu maahantulo, tehokas turvapaikkaprosessi ja hyvä kotouttaminen kaikissa olosuhteissa?

Koko: 300 000 €

Aikajänne: Selvityksen tulee olla valmis joulukuussa 2016

Tietotarpeen kuvaus ja perustelut:

Hallitusohjelman mukaisesti maahanmuuton tulee olla hallittua.

Suomessa ollaan uuden tilanteen edessä, kun maahan saapuu aiempaa huomattavasti enemmän turvapaikanhakijoita. Tulijoiden suuri määrä aiheuttaa painetta turvapaikanhakijoiden vastaanottojärjestelmälle. Nykytilanteen ja tulevien skenaarioiden tarkastelua tarvitaan, jotta turvapaikkaprosessiin liittyvää kokonaisuutta voidaan kehittää skaalautumaan paremmin erilaisiin määriin.

- Turvapaikanhakijoiden vastaanottojärjestelmän nopean kuormituksen aiheuttamat pullonkaulat ja ongelmat huomioiden kansallisen turvallisuuden ja kansainvälisten velvoitteiden ristipaineet.
- Millaisia toimenpiteitä skaalautuvuuden ja prosessien joustavuuden (resilienssin) kehittämiseksi pitäisi toteuttaa?
- Miten yhteistyötä kolmannen sektorin kanssa voidaan kehittää?
- Miten voidaan hyödyntää public-private-partnership -mallia (julkisen hallinnon ja yksityisen sektorin yritysten kumppanuus) osana turvapaikkajärjestelmän kehittämistä?
- Milloin vastaanottojärjestelmän kantokyky tulee vastaan? Millaisilla indikaattoreilla tilannetta voitaisiin tarkastella? Millaisia varautumistoimenpiteitä tulisi kehittää laajamittaisen, mahdollisesti hallitsemattoman maahantulon ennakoinniseksi ja tarvittaessa pysäyttämiseksi?
- Miten maahanmuuttohallinnon rakenteita voisi kehittää?
- Millaisia onnistumisia ja hyviä käytäntöjä on löydettävissä Suomen tilanteeseen verrattavissa olevista maista? Olisivatko ratkaisut sovellettavissa Suomessa?
- Millaisilla hallinnon toimilla rakennetaan yhteiskunnan muutoskykyä väestöpojan muuttuessa?
- Miten ja mitkä kansainväliset sopimukset ja säännöt tulee ottaa huomioon?

Maahanmuutto muuttaa Suomea ja maahanmuuttajien kotoutumista tulee tarkastella aiempaa voimakkaammin taloudellisen kasvun ja kilpailukyyn mahdollistajina. Hyvä integroituminen (kotoutuminen) yhteiskuntaan on perusedellytys kaikkien pakolaisten ja turvapaikanhakijoiden osalta. On löydettävä hyviä malleja ja prosesseja, joilla kotouttamisen malleja/keinoja voidaan muuttaa paremmin nykytilanteen haasteita vastaavaksi.

Tähän teemaan liittyen

- Arvioidaan maahanmuuton ja maahanmuuttajien merkitystä kansainvälisen kilpailukyyn näkökulmista valikoiduissa maissa ja rakennetaan Suomen kontekstiin soveltuva ennakointi- ja arviointimalli.
- Miten maahanmuuttopolitiikan keinovalikoimaa kehitetään niin, että investointeja ja korkeaa osaamista pystytään aiempaa kohdennetummin houkuttelemaan Suomeen?

- Arvioidaan investointien ja korkean osaamisen houkuttelun parhaita käytänteitä ja prosesseja eri maissa ja niiden soveltuvuutta Suomen kontekstiin.
- Miten maahanmuutto- ja kotoutumispolitiikkaa erityisesti koulutus- ja työllisyyspoliittisen keinovalikoiman osalta tulisi kehittää, jotta nykyistä suurempi osa toisen ja korkea-asteen ulkomaalaisista opiskelijoista työllistyisi valmistumisen jälkeen Suomeen koulutustaan vastaavalle alalle?

Mahdolliset linkit valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Hankkeiden tulee olla käytännössä tehtävään turvapaikka- ja maahanmuuttoasioiden poikkihallinnolliseen valmisteluun sekä linkittyä kotouttamishankkeeseen. Hankkeet kytkeytyvät myös tiiviisti sisäisen turvallisuuden selonteon ja strategian laadintaan.

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

Hankkeesta syntyy tuotoksena suomenkielinen loppuraportti tai raportteja ja lisäksi väliraportteja, joiden avulla varmistetaan ajantasaisen tiedon tuottaminen päätöksentekoa ja toiminnan kehittämistä varten. Loppuraportin tulee sisältää ennakointitietoa ja taustoitusta sekä toimintavaihtoehtojen vertailua.

8.2 Mikä on ollut Suomessa kansainvälisellä rahoituksella toteutetun tutkimustoiminnan yhteiskunnallinen vaikuttavuus?

Koko: 100 000 €

Aikajänne: Tulokset käytettävissä marraskuussa 2016.

Tietotarpeen kuvaus ja perustelut:

Suomen menestys on perustunut merkittävässä määrin tutkimus- ja innovaatiotoimintaan ja onnistumiseen keskeisillä politiikkalohkoilla tiede-, teknologia- ja innovaatiopolitiikassa. Samalla, kun julkiset ja yksityiset toimijat ovat kotimaassa yhteistyössä panostaneet uuteen tietoon ja osaamiseen, on kansainvälinen, eritoten EU-rahoitus noussut yhä tärkeämpään rooliin. Suomen nykytilanteessa, jossa julkiset voimavarat ovat vähentyneet, kaikki uudet ja täydentävät resurssit ja rahoituslähteet ovat keskeisiä.

Niukkenevat panostukset ovat kasvattaneet tarvetta selvittää tarkemmin politiikkatoimien ja rahoituksen vaikuttavuutta ja kehittämismahdollisuuksia. Suomessa vaikuttavuuden arviointiin on osoitettu niukasti voimavaroja: vaikuttavuutta tukevat menetelmät, osaaminen ja tietopohja ovat yhä puutteellisia.

Suomalaiset t&k-organisaatiot ja yritykset ovat menestyneet kohtuullisesti EU-tutkimusohjelmahauissa ja Suomi on EU:n t&k-rahoituksessa nettosaaja. Kilpailukykyämme vahvistaminen edellyttää, että EU-rahoitusinstrumentteja hyödynnetään selvästi enemmän. Siksi Suomen on myös oltava näkyvä osallistuja EU:n politiikan kehittämisessä. Näin voimme hyödyntää EU:n tarjoamia mahdollisuuksia paremmin ja edistää Suomen rinnalla koko Euroopan osaamisperustaista taloutta. Jatkossa on huomiota kiinnitettävä aiempaa enemmän myös uuden tiedon soveltamiseen ja monipuoliseen hyödyntämiseen.

EU:n rahoittamalla tutkimuksella on aina tähdättävä eurooppalaisen lisäarvon syntymiseen. EU-toimien on lisättävä monenkeskistä yhteistyötä. Pääsääntöisesti EU-rahoituksella on tuettava hankkeita, jotka eivät ole kansallisesti toteutettavissa. Jotta EU-tutkimusrahoitukselle olisi oikeuksensa, on myös Suomen kannalta perusteltua varmistaa, että näitä tavoitteita noudatetaan. Selvityksessä tuotetaan tietoa siitä, toteutuuko EU-hankkeissa nämä periaatteet.

Tavoitteena on:

- 1) tuottaa jäsentynyt kokonaiskäsitelmä kv. tutkimusrahoituksen yhteiskunnallisesta vaikuttavuudesta (mm. talous, tutkimus, päätöksenteko) Suomessa;
- 2) arvioida yksityiskohtaisesti EU:n tutkimusrahoitusinstrumenttien välitöntä ja pitkän ajan vaikuttavuutta Suomessa (kohteena Horisontti 2020 ja tätä edeltävät 3 tutkimuksen puiteohjelmaa);
- 3) analysoida, miten hyvin kv. rahoituksella tehtävä työ tukee kotimaista tutkimusta ja sen tavoitteita;
- 4) antaa suosituksia uusiksi politiikkatoimiksi, jotta kv. rahoitusta saataisiin jatkossa enemmän ja jotta tämä olisi yhdessä kotimaisen rahoituksen kanssa vaikuttavampaa ja enemmän synergiaetuja tuottavaa.

Kohteena on kansainvälinen tutkimusrahoitus. Painotus on EU:n rahoitusinstrumenteissa. Kohteena tulisi olla myös valtioiden välisiin sopimuksiin perustuvien suurten kv. tutkimusinfrastruktuurien (mm. CERN, EMBL, ESA) rahoitus sekä näissä infrastruktuureissa tehdyn tutkimuksen vaikuttavuus Suomessa.

Linkit valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Osaamisen ja koulutuksen painopistealueen tavoite "tutkimus- ja innovaatiotoiminnan laatu ja vaikuttavuus ovat kääntyneet nousuun."

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

Olemassa olevan tiedon meta-analyysia ja uuteen, toimijatason tietoon perustuvaa vaikuttavuuden arviointia; tutkimustietoa hallitusohjelman toteutuksen ja uusien politiikkatoimien edistämiseksi; analyysia, joka palvelee tutkimusrahoituksen mitoitusta, kohdentamista ja vaikuttavuutta.

8.3 Kuinka innovatiivisia julkisia hankintoja ja niiden potentiaalia voidaan hyödyntää yhteiskunnallisten tavoitteiden ja yritysten uudistumisen välineenä?

Koko: 200 000 €

Aikajänne: 2016 – 2017

Tietotarpeen kuvaus ja perustelut:

Pääministeri Sipilän hallitusohjelmassa tavoitteeksi on asetettu, että innovatiivisten julkisten hankintojen osuus kaikista julkisista hankinnoista olisi viisi prosenttia. Innovatiivisten julkisten hankintojen käyttö on tunnistettu hallitusohjelman toimintasuunnitelman toteuttamisessa ohjauskeinoksi useilla alueilla, muun muassa biotaloudessa ja puhtaan energiateknologian demohankkeissa.

Hyviä yksittäisiä innovatiivisia julkisia hankintoja on tehty, mutta yhteiskunnallisten tavoitteiden saavuttaminen edellyttää strategisempaa suunnittelua sekä uusien hankintatapojen laajamittaisempaa käyttöönottoa julkisissa organisaatioissa. Vaikuttavuuden ymmärtäminen, määrittäminen ja mittaamisen kehittäminen ovat avainasemassa innovatiivisten julkisten hankintojen kehittämisessä ja niille asetettujen odotusten täyttymisessä.

Julkiset hankinnat ovat Suomessa ja ulkomailla tunnistettu keskeiseksi tavaksi tukea julkisten palveluiden kehittämistä, eri politiikkatavoitteiden toteuttamista sekä elinkeinoelämän innovatiivisuutta ja uudistumista. Strategisesti suunnatuilla julkisilla hankinnoilla voidaan myös löytää uusia ratkaisuja vähentää kasvihuonekaasupäästöjä, parantaa resurssitehokkuutta sekä säästää rahaa hankinnan koko elinkaaren aikana. Tyypillistä julkisille hankinnoille on ollut, että ostettavan tuotteen tai palvelun ominaisuudet on määritelty tarkasti etukäteen ja hinta on määrännyt voittajan. Sisällön tarkka määrittäminen ei ole jättänyt tilaa tuottajille innovoida tai tarjota uusia ratkaisuja hankinnan kohteena olevaan asiaan.

Innovatiivisissa julkisissa hankinnoissa tätä pyritään muuttamaan luomalla tilaa uusille ratkaisuille ja innovaatiolle. Hankinnan kohde kuvataan tavoitteiden kautta ja kuvaamalla sitä mitä tuotteella tai palvelulla halutaan aikaansaada (vaikuttavuuden hankinta). Tuottajille annetaan vapaus ideoida tavoitteen saavuttamisen keinot. Näin luodaan tilaa innovaatioille. Hankinnan prosessia on myös laajennettu. Hankintaa edeltävä vuoropuhelu tuottajien ja tilaajien välillä sekä sopimuksen aikainen yhteistyö, jonka aikana varsinainen uusi innovaatio luodaan ja kehittyy, korostuvat.

Innovatiivinen julkinen hankinta on merkittävä uusi työkalu julkisten palveluiden kehittämisessä, mutta samalla elinkeino – ja innovaatiopoliittinen työkalu, jonka käyttö on vasta aluillaan. Innovaatiopoliittisena työkaluna sen käyttö laajenee monille alueille: esimerkiksi ympäristö- ja liikeneopolitiikkaan. Oikein käytettynä innovatiivinen julkinen hankinta tarjoaa julkiselle toimijalle uuden keinon luoda kysyntää innovaatiolle, luoda tilaa innovaatiolle sekä tätä kautta tukea uusien ratkaisujen syntymistä. Ajatus referenssihankkeiden synnyttämisestä liittyy tähän teemaan; hankinnoilla luodaan mahdollisuuksia yrityksille tuoda uusia ideoita markkinoille ja osoittaa niiden toimivuus.

Innovatiivisten julkisten hankintojen potentiaalin hyödyntämiseksi selvityshankkeessa on tavoitteena:

1. Innovatiivisten julkisten hankintojen mahdollisuuksien arviointi
 - Selvityksen tavoitteena on arvioida hallitusohjelman viiden prosentin tavoitetta (innovatiivisten julkisten hankintojen osuus kaikista julkisista hankinnoista on viisi prosenttia) eri toimijoiden kannalta sekä konkretisoida eri organisaatioiden mahdollisuuksia ottaa käyttöön innovatiivisia julkisia hankintoja.
 - Selvityksen tuloksena syntyy arvio innovatiivisten hankintojen sektori- ja toimijakohtaisista käyttömahdollisuuksista sekä innovatiivisten hankintojen mahdollisuuksista tukea yhteiskunnallisten tavoitteiden toteutumisesta eri aloilla.
 - Selvityksen tuloksena syntyy menetelmä systemaattisesti arvioida ja mitata innovatiivisten julkisten hankintojen toteutumista, määrää ja kehitystä.
2. Vaikuttavuuden määrittäminen ja mittaamisen kehittäminen osaksi julkisia hankintoja.
 - Selvityksen tavoitteena on kartoittaa lupaavimpia kotimaisia ja kansainvälisiä käytäntöjä, joissa hankinnan kohteen kuvaaminen sille asetetun vaikuttavuustavoitteen kautta tukee eri politiikkatavoitteiden, yritysten kasvun, yhteiskunnan uudistumisen ja innovaatioihin kannustamisen toteutumista.
 - Selvityksen tavoitteena on kehittää toimintamalleja, joissa hankinnan kohdetta kuvataan sille asetetun tavoitteen (vaikutuksen) kautta sekä yhteistyössä tarjoajien kanssa luodaan ratkaisuja, joille on laajemminkin kiinnostusta sekä näin tarjota mahdollisuuksia viennin kannalta elintärkeille referenssihankkeille.
 - Selvityksen tuloksena syntyy menetelmä arvioida ja mitata hankintojen vaikuttavuutta.

Mahdolliset linkit valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Liitty Cleantech strategiaan, biotaloustrategiaan ja terveystalouden strategiaan. Liittymäkohtia useampiin "Toimintasuunnitelma strategisen hallitusohjelman kärkihankkeiden ja reformien toimeenpanemiseksi" -julkaisussa mainittuihin tavoitteisiin. Liitty YM TEAS teemaan "kulutus, tuotanto ja luonnonvarat".

Selvitys tukee myös hallitusohjelman kokeilukulttuurin vahvistamisen tavoitetta vaikuttavuuden mittaamisen kehittämisen kautta. Kyky mitata ja testata eri palvelu- ja toimenpiteiden vaikuttavuutta on keskeinen osa kokeiluihin pohjaavaa kehittämistä.

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

Hallituksen toimintasuunnitelman toimeenpanoa tukevaa tietoa ml. tilannekuva-analyysit. Käytännön hankintoja ja hankintojen kehittäjiä palvelevaa vertailevaa tietoa muiden toimijoiden ratkaisuista. Eri toimintatapojen ja -vaihtoehtojen arviointia palvelevaa tietoa. Tietoa palveluiden ja politiikkatoimenpiteiden vaikuttavuuden mittaamiseen ja arviointiin.

8.4 Mitä oppeja kansainväliset kokemukset antavat alkuperäiskansa-asioista?

Koko: 165 000 €

Aikajänne: 2016

Tietotarpeen kuvaus ja perustelut:

Suomen alkuperäiskansa saamelaisiin liittyviä hankkeita kuten ILO:n alkuperäiskansaoikeuksia koskevan sopimuksen nro 169 ratifiointia on valmisteltu usean hallituskauden aikana. Viime hallituskaudella annettu HE ILO 169 sopimuksen ratifioinnista on edelleen vireillä eduskunnassa.

Saamelaisiin alkuperäiskansana liittyvät hankkeet ovat usein herättäneet ristiriitoja, ja niiden eteenpäin vieminen on kohdannut vaikeuksia. Pohjaksi ao. asioissa etenemiselle tarvitaan nyt parempaa tietoa alan kansainvälisistä sitoumuksista sekä niiden pohjalta konkreettista oikeusvertailevaa tietoa siitä, mitä ratkaisuja meihin rinnastettavat maat ovat tehneet alkuperäiskansaoikeuksiin ml. maoikeuksiin liittyvissä asioissa sekä mitä elementtejä ne ovat sisällyttäneet alkuperäiskansojen määritelmiin. Näitä tietoja ei tässä laajuudessa ole ollut aiemmin käytettävissä. Tutkimus tuottaisi siis olennaista lisäarvoa, ja tiedot olisivat hyödynnettävissä paitsi ILO 169 sopimusta koskevassa ratkaisussa niin myös muissa saamelaisten asemaan liittyvissä hankkeissa.

Kyse olisi oikeusvertailevasta tutkimuksesta, jossa hyödynnettäisiin myös poikkitieteellistä lähestymistapaa. Tutkimuksessa selvittäisiin aluksi alkuperäiskansaoikeuksiin liittyviä kansainvälisiä sopimuksia ja sitoumuksia sekä niiden soveltamiskäytäntöä. Maakohtaisen vertailun piiriin otettavia maita olisivat pohjoismaiden lisäksi ainakin Kanada ja Uusi-Seelanti sekä valittuja ILO 169 sopimuksen ratifioineita maita. Vertailun piiriin otettaisiin myös relevantti Suomea koskeva aineisto kuten kansainvälisten sopimusvalvontaelinten saamelaisten asemaa koskevat suositukset sekä KHO:n saamelaiskärjälakia koskeva käytäntö. Vertailun pohjalta tuotettaisiin konkreettiset yhteenvedot alkuperäiskansa-asemaan, maoikeuksiin ja määrittelyihin liittyvistä kokemuksista ja vaihtoehdoista.

Tutkimus edellyttäisi hyvää kansainvälisen oikeuden ml. ihmisoikeusnormien tuntemusta sekä metodisia valmiuksia oikeusvertailevan tutkimuksen suorittamiseen. Tutkimusryhmän tulisi sisältyä myös muiden tieteenalojen (lähinnä yhteiskuntatieteet) asiantuntemusta.

Mahdolliset linkit valtioneuvoston strategioihin ja muuhun selvitys- ja tutkimustoimintaan:

Tutkimuksella on linkki vireillä olevaan kansainvälisen sopimuksen ratifiointiin ja suunniteltuun lainvalmisteluun. Vastaavaa tutkimusta ei ole tiedossa.

Tietotuotannon pääasialliset muodot:

Tutkimus sisältäisi kansainvälisen tiedon hankintaa ja vertailua sekä toimintavaihtoehtojen esille tuomista päätöksenteon pohjaksi.